

Yttrande över remiss, betänkande Ett samordnat vaccinationsarbete (SOU 2024:2)

Region Västernorrland har tagit del av och getts möjlighet att yttra sig över remiss; Ett samordnat vaccinationsarbete (SOU 2024:2).

Region Västernorrland tillstyrker betänkandets förslag i stort, men avstyrker också delar av några av förslagen, med följande synpunkter.

Allmänna synpunkter

Region Västernorrlands bedömning är att betänkandets förslag kommer att leda till att statens ansvar för vaccination begränsas jämfört med nuläget. Samtidigt pågår en utveckling där nyare och dyrare vaccin kommer att öka de regionala utgifterna (även om den hälsoekonomiska kalkylen är gynnsam). Dessa två faktorer kommer sannolikt att leda till att tillgänglighet och avgifter varierar och att vi därmed får en mer ojämlig vård, både mellan och inom regionerna. Regeringen förespråkar visserligen en ökad samordning, men det verkar inte sannolikt att det kan hindra en sådan utveckling. Olika regler och avgifter i olika regioner kan också leda till otydliga signaler till medborgarna och därmed också minskad tilltro till vaccination. För att undvika en sådan utveckling föreslår Region Västernorrland att det avgörande kriteriet för vaccinationer, vilka ingår i nationella program, bör vara den samlade sjukdomsbördan, liksom att den valda avgränsningen innebär att även riskgruppsvaccination och vaccination mot sjukdomar som inte smittar mellan människor ingår. I och med det kommer staten också att ta ett större ekonomiskt ansvar än vad som följer av betänkandets förslag.

Region Västernorrland vill samtidigt framhålla att det är viktigt att ha hälsoekonomiska värderingar till grund för nationella rekommendationer.

16.1 Definition och mål för nationella vaccinationsprogram

Region Västernorrland tillstyrker utredningens generella definition av nationella vaccinationsprogram och målet att dessa program ska förbättra folkhälsan och bidra till

en jämlik hälsa. Däremot avstyrker regionen kravet att vaccination mot sjukdomen kan förväntas effektivt förhindra spridning av smittsamma sjukdomar i befolkningen.

De vaccinationer som ingår i nationella program bör omfatta breda riskgrupper, även om vaccinationerna inte har någon tydlig påverkan på smittspridningen i samhället. Det som bör vara avgörande är den samlade sjukdomsburden i ett samhällsperspektiv tillsammans med de förväntade skyddseffekterna, i stället för smittväg eller påverkan på smittspridningen. Som exempel gör betänkandets föreslagna avgränsning, att vaccinationer för sjukdomar som inte sprids mellan människor, såsom bältros och TBE, inte kommer att kunna omfattas av nationella vaccinationsprogram, oavsett sjukdomsburda eller utbredning. Inte heller eventuella nya vektorburna sjukdomar, vilka sprids via exempelvis myggor eller fästingar, kommer att kunna omfattas, trots att sannolikheten för att sådana sjukdomar uppstår eller får ändrad utbredning ökar i takt med klimatförändringarna.

16.2 Förutsättningarna för nationella vaccinationsprogram kan tas bort

Region Västernorrland tillstyrker förslaget. Regionen delar bedömningen att flockimmunitet inte är en relevant förutsättning för ett nationellt vaccinationsprogram. Det är även rimligt att vaccinationer, vilka enbart syftar till att skydda ett mindre antal individer som har en ökad individuell risk, till exempel resevaccination eller vaccination i samband med vissa sjukdomstillstånd, faller under individens eget eller hälso- och sjukvårdens ansvar.

16.3 Indelning i allmänna och särskilda vaccinationsprogram

Region Västernorrland tillstyrker utredningens förslag att ta bort uppdelningen i allmänna respektive särskilda vaccinationsprogram, men föreslår samtidigt att ett nationellt vaccinationsprogram likväl ska kunna rikta sig till enbart en riskgrupp, om det är motiverat.

16.4 Kriterierna för nationella vaccinationsprogram

Region Västernorrland tillstyrker föreslagna ändringar för kriterium nummer två och kriterium nummer tre, men avstyrker kriterium nummer ett av de skäl som framgår under punkten 16.1 ovan.

16.5 Nationella vaccinationsprogram när kriterierna inte uppfylls

Region Västernorrland tillstyrker förslaget. Regionen delar utredningens bedömning att det kan finnas situationer då ett nationellt vaccinationsprogram bör kunna införas även om kriterium nummer ett och nummer två inte är uppfyllda. Regionen bedömer samtidigt att den nya paragrafen med särskilda skäl är godtagbar eftersom den endast förväntas användas i undantagsfall.

16.8 Ett samordnat vaccinationsarbete

Region Västernorrland delar utredningens bedömning att det behövs en utvecklad samverkan mellan regioner och myndigheter inom vaccinationsområdet, inte minst på grund av nya vacciner, samt att nya strukturer sannolikt kommer att behövas för det ändamålet. Utredningen innehåller dock inget tydligt förslag på hur detta ska lösas. NT-rådet nämns som en möjlig aktör. För det rådet kommer det i sådana fall att behövas annan kompetens och andra arbetssätt jämfört med i dag.

Region Västernorrlands bedömning är att det behövs en nationell plan för ett samordnat vaccinationsarbete, för att utredningens övriga förslag ska kunna genomföras, och att den frågan med fördel kan utredas separat.

Region Västernorrlands uppfattning är att det är viktigt att ha hälsoekonomiska bedömningar till grund för nationella rekommendationer. Ansvarsfördelningen mellan Folkhälsomyndigheten (Fohm) och TLV behöver dock klargöras, inklusive Fohms instruktion om myndighetens arbete med rekommenderade vaccinationer. De hälsoekonomiska modellerna behöver också utvecklas. Idag har TLV och Fohm olika utgångspunkt och det kan behövas ytterligare kompetens än den som finns vid TLV i dag.

Region Västernorrland tillstyrker utredningens förslag att regeringen bör utreda om vacciner fortsatt ska kunna ingå i läkemedelsförmånerna enligt lag om läkemedelsförmåner. Eftersom vacciner nästan uteslutande administreras av vården bör de rekvireras och inte skrivas ut på recept, eftersom förmånen inte blir tillämpbar. Eftersom vacciner också, antingen erbjuds i form av nationella vaccinationsprogram eller som en del i en rekommendation där det finns ett regionalt politiskt beslut om avgift eller avgiftsfrihet, bör de inte omfattas av läkemedelsförmånerna. I övriga fall bör individen själv finansiera vaccinationen, alternativt en arbetsgivare som en del av det systematiska arbetsmiljöarbetet, eller hälso- och sjukvården om vaccinationen ingår som en del av vården av en definierad patientgrupp.

Region Västernorrland bedömer att beredskapsfrågan även är aktuell för vacciner. Vacciner bör betraktas som läkemedel vars tillgång i kris- och krig är viktigt att säkra. Den globala situationen innebär en potentiell risk med fler rest- och bristsituationer för vaccin.

Region Västernorrlands bedömning är även att det är viktigt att kostnaden för nationella vaccinationsprogram är transparent och kan följas samt utvärderas, eftersom utfallet av regionernas upphandlingar kan skilja mellan olika avtalsperioder.

16.9 Ett tydligare livslöppsperspektiv i våra vaccinationsprogram

Region Västernorrland tillstyrker utredningens förslag att nationella vaccinationsprogram ska syfta till att ge ett skydd under hela livet, om det finns behov av det, och att därmed även påfyllnadsdoser ska kunna ingå, om det bedöms lämpligt.

En förutsättning för att detta ska vara möjligt är samtidigt ett nationellt vaccinationsregister där alla vaccindoser registreras och där data är åtkomliga för individen själv och för hälso- och sjukvården. Detta är något som har efterfrågats av smittskyddsen och vården under lång tid och skulle göra vaccinationsarbetet lättare och mer patientsäkert, både i ett normalläge och vid massvaccinationsinsatser som vid en pandemi. Att titta på förutsättningarna för ett sådant vaccinationsregister eller vaccinationskort har legat utanför denna utrednings uppdrag, men Region Västernorrlands uppfattning är att det är angeläget att det kommer till stånd.

19.2 Tillämpningsområdet för vaccinationsregisterlagen utökas

Region Västernorrland tillstyrker utredningens förslag, men vill framhålla att ett ökat rapporteringskrav är resurskrävande och att det är viktigt att kraven är rimliga och genomförbara.

19.8 En ny förordning ska närmare reglera vissa aspekter av personuppgiftsbehandlingen

Region Västernorrland avstyrker förslaget att dosnummer ska rapporteras för samtliga vaccinationer och föreslår i stället att dosnummer ska rapporteras så långt som möjligt, för de vaccinationer där det är relevant. Regionens bedömning är att förslaget kan leda till svårigheter. Eftersom den vaccinerande personalen inte har tillgång till vaccinationsregistrets uppgifter om tidigare doser, kan det i vissa fall vara svårt att veta vilket dosnummer som är det korrekta. För vissa vaccinationer är dosnummer inte heller relevant, som för årlig influensavaccination och vaccination mot covid-19, där det i stället är tiden från den senaste dosen som ger en uppfattning om ifall individen har ett skydd eller inte.

REGION VÄSTERNORRLAND

Glenn Nordlund
Regionstyrelsens ordförande

Åsa Bellander
Regiondirektör